

การแสวงหาความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลสองแห่งในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ Seeking Solutions to Joint Problems of Two Subdistrict Administrative Organizations

นริศรา บุญรักษา¹,
พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มุ่งค้นหาคำตอบว่าประชาชนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทองและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง ประสบกับปัญหาอะไรบ้างที่เป็นผลกระทบจากปรากฏการณ์ที่ประชาชนเข้าไปสักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธและย่าศรีปทุมมาที่คำชะโนด ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบล รวมกันเป็นจำนวน 390 คน และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง รวมกันเป็นจำนวน 66 คน

ผลการวิจัยพบว่า ทั้งประชาชนในพื้นที่และบุคลากรของทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบล ประสบกับปัญหาคุณภาพชีวิตที่ด้อยลง อันเนื่องมาจากปัญหาก็การจราจรที่ติดขัด ปัญหาการเดินทาง ปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อม ปัญหาราคาสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีราคาสูงกว่าราคาท้องตลาด ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ ผู้บริหารของทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบลตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา แต่ในทางปฏิบัติองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งยังไม่มีการลงนามความร่วมมือหรือตกลงกันที่จะดำเนินการใด ๆ เพื่อลดหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ผลงานวิจัยชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยยังไม่มีความพร้อมในการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์การ

คำสำคัญ: ความร่วมมือระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, การปกครองท้องถิ่น

Abstract

This qualitative research aimed to discover the problems encountered by the area citizens and staff of Wang Thong Subdistrict Administrative Organization and Ban Muang Subdistrict Administrative Organization as an impact of the influx of people visiting the shrine of Chao PuSrisuttho and YaSriprathumma in Kham Chanot. The researcher used data obtained from interviews with 390 area residents and 66 personnel of both sub-district administrative organizations.

The results of the data analysis indicated that both groups in both areas suffered from deteriorating quality of life due to traffic congestion, increasing waste and environmental deterioration, and rising prices of consumer goods that are much higher than market prices. While the administrators of the two sub-district administrations realized the need for cooperation in solving these problems, in practice they did not collaborate nor had they signed any agreements to jointly address these problems. This research indicates that these local government organizations had not yet developed a concept of intergovernmental collaboration and are still independent from one another.

Keywords: Intergovernmental Collaboration, Local Administration

¹นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²คณบดีวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

คำชะโนดหรือวังนาคินทร์คำชะโนดอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงและองค์การบริหารส่วนตำบลวังทอง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี สถานที่นี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เดิมแต่ก่อนไม่ค่อยมีใครรู้จัก เว้นแต่ประชาชนในพื้นที่ละแวกใกล้เคียงเท่านั้น คำชะโนด (2563) แต่ในปัจจุบันน้อยคนนักที่จะไม่รู้จักคำชะโนดเพราะในปัจจุบันนี้คำชะโนดนั้นกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสัญลักษณ์ในด้านความเชื่อ ความศรัทธา โด่งดังไปทั่วประเทศ จึงเกิดปรากฏการณ์คลื่นมหาชนจำนวนมากหลังไหลเข้ามาไหว้สักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธและย่าศรีปทุมมามากขึ้นทุกวัน

เมื่อมีประชาชนเข้ามาในพื้นที่คำชะโนดอยู่เป็นจำนวนมากย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลวังทองและตำบลบ้านม่วง ก่อให้เกิดผลกระทบทางตรงแก่ประชาชนในพื้นที่ของทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอย่างมาก ประชาชนส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาการจราจรที่ติดขัด ทำให้การเดินทางไปมาในแต่ละวันไม่สะดวก และต้องใช้เวลาในการเดินทางจากบ้านถึงจุดหมายปลายทาง อีกทั้งประชาชนในพื้นที่ได้ประสบกับปัญหามลภาวะทางอากาศจากควันที่เกิดจากท่อไอเสียรถยนต์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจของประชาชนต่อเนื่องไปจนถึงปัญหาขยะจากสิ่งอุปโภคบริโภคและขยะจากพานบายศรีที่มากขึ้นทุกวัน

นอกจากปัญหาผลกระทบโดยตรงตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ประชาชนยังประสบกับผลกระทบทางอ้อมที่ส่งผลกระทบต่อการลดลงของคุณภาพการให้บริการต่อประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งด้วย เหตุผลที่ว่าเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งลดน้อยลง ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งของการทำงานมาคอยให้บริการหรืออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว สุดท้ายเมื่อคำชะโนดเป็นแหล่งท่องเที่ยว สิ่งที่กระทบต่อประชาชนที่ตามมาคือ การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ของสินค้า ทำให้สิ่งอุปโภคและบริโภคต่าง ๆ มีราคาเพิ่มสูงขึ้นและขายด้วยราคาที่สูงกว่าราคาที่ขายในท้องตลาดทั่ว ๆ ไป

ซึ่งไม่สอดคล้องกับรายได้ของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ยังต่ำอยู่เพราะเป็นสังคมเกษตรกรรม

เนื่องจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จึงจำเป็นที่จะต้องรับผิดชอบต่อคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ประชาชนในท้องที่ประสบในสถานการณ์ที่กล่าวมานี้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันในพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง หน่วยงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสองแห่งจึงน่าจะมีความตระหนักและเข้าใจในปัญหาที่ประชาชนประสบร่วมกัน และควรที่จะร่วมมือกันในการดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยบริบทของปัญหาและแนวคิดทฤษฎีทางด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ (Intergovernmental Collaboration) ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่าปัจจุบันนี้องค์การบริหารส่วนตำบลวังทองและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง มีความคิดที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่และอย่างไร

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย นอกจากจะให้ความสำคัญกับภาระหน้าที่แล้วยังต้องคำนึงถึงเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการใช้จ่ายงบประมาณจะต้องเป็นการใช้จ่ายภายในขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น ส่งผลให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยไม่สามารถให้บริการแก่ประชาชนนอกเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนได้

เมื่อใช้สามัญสำนึกขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทองและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงน่าจะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการหลังไหลเข้ามาไหว้สักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธและย่าศรีปทุมมาที่คำชะโนดได้ไม่ยาก เพราะพื้นที่ของทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ติดกัน แต่ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งมีการแบ่งแนวเขตพื้นที่ทางการปกครองและเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนและด้วยข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายทรัพยากร จึงทำให้เหลือรูปแบบที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นที่เป็นไปได้เพียงรูปแบบเดียวคือ แต่ละองค์การบริหารส่วนตำบลต่างแยกกันและเป็นอิสระหรือไม่ก้าวเข้ากันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยนิดินัยหากจะให้ความ

ร่วมมือกัน จำเป็นที่จะต้องมีการยกเลิกกฎข้อห้ามในการให้บริการแก่ประชาชนนอกเขตพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์กรบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ รัฐบาลควรจะออกกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่อนุญาตให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในต่างเขตเทศบาลกันสามารถไปรับบริการต่าง ๆ นอกพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตนมีบ้านเรือนอาศัยอยู่เช่นเดียวกันกับการมีระเบียบให้ประชาชนสามารถไปรับบริการด้านทะเบียนราษฎรนอกพื้นที่ภูมิลำเนาของตนได้

การร่วมกันแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อประชาชนในทั้งสองตำบลจำเป็นต้องมีระเบียบเกี่ยวกับการให้บริการข้ามเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของทั้งสององค์กรบริหารส่วนตำบลที่ชัดเจน แต่เนื่องด้วยบริบทของระบบและรูปแบบการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจจากส่วนกลางของประเทศไทย จึงไม่อาจคาดหวังได้ว่าองค์กรการบริหารทั้งสองแห่งจะมีความร่วมมือกันในลักษณะการใช้ทรัพยากรร่วมกันและมีการให้บริการแก่ประชาชนข้ามเขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละองค์กรบริหารส่วนตำบล อย่างไรก็ตามในทางวิชาการเรามองว่าความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ (Intergovernmental Collaboration) เป็นประเด็นที่ท้าทายทางวิชาการหรือเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ของการให้บริการสาธารณะที่ควรแก่การค้นหาว่าจะความเป็นไปได้หรือไม่ที่จะนำมาใช้ในประเทศไทยในการค้นหาคำตอบครั้งนี้ อิงอยู่บนคติฐานว่าองค์กรบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งจะต้องไม่เข้าไปก้าวก่าย หรือแทรกแซงกิจการภายในของแต่ละองค์กรไม่มีการใช้จ่ายงบประมาณข้ามองค์กรเพื่อทำกิจกรรมใด ๆ ที่ข้ามเขตพื้นที่รับผิดชอบไม่มีการควมรวมเพื่อจัดตั้งเป็นหน่วยงานใหม่หรือจัดตั้งเป็นบริษัทตามที่นักวิชาการบางท่านอย่างเช่น (เปชาน สุวรรณมงคล และคณะ, 2549) มองด้วยภูมิหลังและบริบททางการบริหารของประเทศไทยตามที่ได้กล่าวมา จึงทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ถือว่ามีสำคัญและมีคุณค่าต่อการค้นหารูปแบบความร่วมมือในการบริหารและการให้บริการภาครัฐของไทย ในต่างประเทศได้มีงานวิชาการหรืองานวิจัยเป็นจำนวนมากที่ให้ความสำคัญหรือความสนใจในประเด็นของความร่วมมือ

ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ของรัฐทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (Intergovernmental Collaboration Goals and Objectives, n.d.; Lowatcharin, G. & Crumpton, C.D. 2019; CA-ILG. 2012; Cresswell, A. M., Pardo, T. A., Thompson, F., Canestraro, D. S., Cook, M., Black, L. J., Luna, L. F., Andersen, D. F., & Richardson, G. P. 2002; Delabbio, D. J. 2013) ผลงานต่าง ๆ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า กระบวนทัศน์ในการบริหารของหน่วยงานภาครัฐในหลายประเทศได้เปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยมองว่าหน่วยงานของรัฐแต่ละหน่วยงานมีความเป็นอิสระและต้องพึ่งตนเองทางด้านการงบประมาณเป็นหลักมาเป็นการมองว่าหน่วยงานของรัฐควรมีความร่วมมือกันในการทำงาน เพื่อและแก้ไขปัญหาของสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่โลกหรือประเทศต่าง ๆ ประสบกับสภาวะปัญหาเศรษฐกิจที่ถดถอยและฝืดเคือง

ด้วยเหตุที่ว่า ความร่วมมือและการใช้งบประมาณร่วมกันเป็นรูปธรรมหนึ่งของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในต่างประเทศ ดังนั้นในประเทศไทยที่ปัจจุบันได้มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดลง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรที่จะมีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน มากกว่าจะมุ่งแข่งขันกันในด้าน การแสวงหาจาก การจัดสรรหรือการอุดหนุนทางด้านงบประมาณจากส่วนกลางด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงต้องการทำความเข้าใจและค้นหาว่าองค์กรบริหารส่วนตำบลวังทอง และองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงมีมุมมองอย่างไรในเรื่องความร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาที่ทั้งสององค์กรประสบร่วมกัน และมุ่งประเมินว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งมีแนวคิดและพัฒนาการอยู่ในขั้นตอนใดของการแสวงหาความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่ทั้งสององค์กรบริหารส่วนตำบลประสบร่วมกันอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดจากคำชะโนดที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่คำชะโนด

2. เพื่อศึกษาความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งได้มีการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่อย่างไร

กรอบแนวคิดของความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรอบแนวคิดที่ใช้ในงานวิจัยนี้เป็นกรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้นโดยสถาบันเพื่อการปกครองท้องถิ่น (Institute for Local Government, 2012) สถาบันเพื่อการปกครองท้องถิ่นที่กล่าวมานี้ได้ให้กรอบแนวคิดในการประเมินความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) มีการสื่อสารกัน 2) มีการทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร 3) ผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนว่าจะมีความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) ในตัวนโยบายจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายที่ต้องการบรรลุอย่างชัดเจน 5) มีการวางแผนทั้งในเชิงปฏิบัติการและการกำหนดงบประมาณที่จะใช้จ่ายของแต่ละองค์กร ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งอาจจะพัฒนาไปถึงขั้นการกำหนดวงเงิน

งบประมาณที่จะใช้ร่วมกัน และ 6) มีการเสาะแสวงหาความร่วมมือหรือการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลวังทองและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงในฐานะผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสองแห่งนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์นายอำเภอ/ปลัดอำเภอซึ่งเป็นข้าราชการที่สังกัดหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคเมื่อรวมกันจะทำให้ได้ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นจำนวนทั้งสิ้น 66 คน บุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 66 คน ได้แสดงไว้ในตารางที่ 1 นอกจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรที่ปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่มาเป็นเวลา 4 ปี ได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมซึ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมดถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหาสาระ ประเด็นในการวิเคราะห์ คือความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง

ตารางที่ 1 จำแนกย่อยของผู้ตอบแบบสอบถาม

หน่วยงาน	ประเภท	จำนวน
องค์การบริหารส่วนตำบลวังทอง	คณะผู้บริหาร	4
	สมาชิกสภาท้องถิ่น	18
	หัวหน้าส่วนราชการ	3
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง	คณะผู้บริหาร	4
	สมาชิกสภาท้องถิ่น	26
	หัวหน้าส่วนราชการ	6
หน่วยงานส่วนภูมิภาค	นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ	5
รวมทั้งสิ้น		66

ผลการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในฐานะบุคลากรคนหนึ่งขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นพื้นที่ศึกษาทำให้

ทราบว่า นายองค์การบริหารส่วนตำบลของทั้งสองแห่งตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ในขณะที่เดียวกันร้อยละ 88 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งไม่เพียงแต่ตระหนักถึง

แต่ยังได้รับผลกระทบจากปัญหานี้ตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ด้านรักษาความปลอดภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำงานหนักขึ้น เนื่องจากมีอุบัติเหตุทางท้องถนนที่เป็นเส้นทางหลักในค่าชะโนดสูงขึ้น ร้อยละ 70 บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งมองว่าตนเองได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบทางด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมได้สะท้อนให้เห็นว่าภาระงานที่ตนรับผิดชอบนั้นหนักมากเกินกว่ากำลังเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ที่จะสามารถจัดการได้

การตระหนักร่วมกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบลและผลกระทบของปัญหาที่มีต่อบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่ประสปร่วมกันขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งได้ใช้เวทีการประชุมประจำเดือนหัวหน้าส่วนราชการ ซึ่งประกอบไปด้วย นายอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการ นายองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 13 แห่ง ในเขตอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นเวทีที่จะให้บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสองแห่งได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันในเวทีการประชุมแห่งนี้ ถือได้ว่าทั้งสองฝ่ายมีความต้องการที่จะหันหน้ามาร่วมมือกันกับประชาชน และกับหน่วยงานส่วนภูมิภาคในอำเภอบ้านดุง ในเบื้องต้นองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งได้ร่วมมือกันประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามาประชุมกับองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งเพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ค่าชะโนด นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งได้เห็นพ้องร่วมกันว่าควรจะมีการลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการจัดส่งหรือใช้บุคลากรร่วมกันในการเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ถือได้ว่าเวทีการประชุมประจำเดือนแห่งนี้ประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้าใจในปัญหาร่วมกันของนายองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง นอกจากนี้ยังได้รับความเห็นใจและเข้าใจของนายองค์การบริหารส่วนตำบลอีก 11 แห่ง เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่ความสำเร็จในการสร้างความเข้าใจและความเห็นใจจากสมาชิกของที่ประชุมประจำเดือน

ของหัวหน้าส่วนราชการไม่สามารถก่อให้เกิดความร่วมมือในเชิงพฤติกรรมแต่อย่างใดด้วยการขาดภาวะผู้นำทางการบริหารทำให้ไม่มีผู้ใดที่จะริเริ่มผลักดันหรือเปลี่ยนแปลงจิตใจให้เป็นพลังกายได้ นายองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งจึงไม่ได้มองเห็นโอกาสและขั้นตอนต่อไปของการสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน กล่าวคือนายองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งเพียงแต่ได้ดำเนินการสื่อสารทำความเข้าใจถึงปัญหาร่วมกันกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบนับว่าเป็นเพียงการเริ่มเข้าสู่ขั้นตอนแรกของการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งทั้งนี้ยังไม่ได้มีการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกันส่งผลให้ขั้นต่าง ๆ อีก 5 ขั้นตอนของการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งไม่ได้มีการดำเนินการให้เกิดขึ้นข้อสรุปคือองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งไม่มีการทำบันทึกข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรส่งผลให้นายองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งไม่มีนโยบายที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เป็นผลกระทบมาจากประชาชนหลังไหลเข้ามาสักการบูชาเจ้าปู่ศรีสุทโธและย่าศรีปทุมมาที่เป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อไม่มีนโยบายที่ชัดเจนจึงไม่มีแผนปฏิบัติการและไม่มีการประมาณที่จะใช้จ่ายร่วมกัน ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งไม่มีความชอบธรรมพอที่จะไปขอการสนับสนุนทางด้านงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นจากชุมชน

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยแม้จะอยู่ภายใต้สภาวะที่ประสบปัญหาต่างๆ ร่วมกัน แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยยังคงยึดมั่นกับแนวทางในการบริหารและรูปแบบในการแก้ปัญหายุ่งยาก กระบวนทัศน์เดิม ซึ่งคือรูปแบบที่แต่ละองค์กรต่างต้องพึ่งตนเองและมองไม่เห็นโอกาสในการสร้างความร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสปร่วมกัน

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดและไม่สามารถให้คำอธิบายหรือให้เหตุผลว่า ทำไมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยจึงมองไม่เห็นโอกาสในการสร้างความร่วมมือกันเพื่อแก้ไข

ปัญหาที่ประสบร่วมกัน ผลจากงานวิจัยนี้และจากประสบการณ์ผู้วิจัยในฐานะที่ทำงานและคุ้นเคยกับการปกครองท้องถิ่น ทำให้เกิดมโนทัศน์ตั้งเป็นข้อสมมุติฐานได้ว่า การปราศจากความเป็นอิสระในทางการบริหารส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความคิดริเริ่มในการที่จะพัฒนารูปแบบทางการบริหารใหม่ ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเคยชินกับการจัดทำโครงการและจัดสรรงบประมาณที่ถูกกำหนดไว้ว่าเป็นภารกิจหน้าที่และเป็นโครงการที่ดำเนินการอยู่ในเขตพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบเท่านั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่จัดทำโครงการหรือดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่ต้องใช้งบประมาณที่อาจได้รับการทักท้วงในเรื่องการใช้จ่ายงบประมาณที่ไม่ถูกต้องจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน การจัดทำโครงการแก้ไขปัญหาในลักษณะการใช้งบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ข้ามเขตพื้นที่เป็นความเสี่ยงในมุมมองของผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นหลาย ๆ ท่าน และหลาย ๆ แห่ง ไม่ต้องการที่จะทำการใด ๆ ที่เสี่ยงต่ออนาคตทางการเมืองและทางการบริหารท้องถิ่นที่ตนเองรับผิดชอบในการตีความลักษณะเช่นนี้ สอดคล้องกับ ปธาน สุวรรณมงคล (2547) ที่มองว่าการที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสร้างความร่วมมือกันได้มากยิ่งขึ้น ประเทศไทยจะต้องให้ประชาชนมีโอกาสปกครองตนเองมากยิ่งขึ้น มิใช่ปล่อยให้ระบบการบริหารราชการส่วนกลางมาเป็นผู้ปกครองประชาชน การให้ประชาชนมีอำนาจในการปกครองตนเองจะเป็นการเพิ่มบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แสวงหาความร่วมมือในระดับพื้นฐานหรือที่ พรชัย ทองเจือ (2550) เรียกว่า ความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ (Informal Type) ซึ่งเป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มเล็กที่ไม่ต้องมีพันธสัญญา และเหนือสิ่งอื่นใดเป็นการร่วมมือกันในลักษณะการรวมตัวกันเพื่อการประชุมเสวนาในกลุ่มที่มีความสนใจเดียวกันหรือมีปัญหาเดียวกัน ส่วนความร่วมมืออีก 2 ลักษณะ อันได้แก่ 1) ความร่วมมือแบบกึ่งทางการ (Semi Formal Type) ซึ่งหมายถึงความร่วมมือที่มีการแบ่งปันทรัพยากรต่าง ๆ

ระหว่างกลุ่มที่มีแบบแผนที่ชัดเจน และ 2) ความร่วมมือแบบเป็นทางการ (Formal Type) ซึ่งเป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มบุคคลหนึ่ง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีแบบแผนโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม คือมีหนังสือราชการเป็นลายลักษณ์อักษรใช้เป็นหลักฐานในการติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เกิดขึ้นดังนั้นความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยจึงมีลักษณะเป็นเพียงการประสานงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือโดยเบื้องต้น โดยเริ่มจากการพูดคุยอย่างไม่เป็นการระหว่างผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง หรือหัวหน้าหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมโดยตรง ในลักษณะของการมีประสานงานทางโทรศัพท์ และการประชุมนอกรอบเท่านั้น ทำให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งนี้ยังขาดการสร้างความร่วมมือร่วมกันแบบทางการ ซึ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับ DuBrin (1998)

งานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ นรนิติ เศรษฐบุตร และคณะ(2545) ที่ได้กล่าวว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ประสบกับปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญหลายประการ ทั้งการที่รัฐบาลไม่มีนโยบายและกฎหมายชัดเจนในการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวโน้มที่จะแข่งขันและขัดแย้งกันมากกว่าการร่วมมือกัน ประกอบกับประชาชนยังมีบทบาทที่จำกัดในการเรียกร้องบริการที่ดีจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในท้องถิ่นถูกแบ่งออกจกกันเป็นส่วน ๆ ส่งผลให้การจัดทำบริการสาธารณะที่เกิดขึ้นไม่มีประสิทธิภาพไม่คุ้มค่า และทำให้ประชาชนได้รับการบริการในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปรากฏในหลายพื้นที่มักจะเป็นรูปแบบของความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยที่ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นทางการเริ่มเข้ามามีบทบาทในบางพื้นที่นั้น เป็นไปภายใต้การสนับสนุนของราชการส่วนกลาง

งานวิจัยนี้สนับสนุนมุมมองของ สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2549) ที่มองว่า เราควรสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยให้เพิ่มมากขึ้นทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพุทธศักราช 2542 ที่ได้มีการระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถร่วมกันดำเนินกิจการได้ในระดับหนึ่ง แม้งานวิจัยต่าง ๆ จะชี้ไปในทิศทางเดียวกันคือ ชีตระดับความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยยังมีน้อย แต่ข้อที่สำคัญคืองานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลควรมีนโยบายมาตรการและกฎหมายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกัน ประกอบกับควรสร้างเสริมให้นักการเมืองและประชาชนในท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำบริการสาธารณะ

อย่างไรก็ตามยังสอดคล้องกับ แก้วตา ผิวพรรณ (2561) ได้กล่าวว่า หัวใจสำคัญของการสร้างความร่วมมือแบบมีส่วนร่วม เกิดจากการบูรณาการของทุกภาคส่วนที่ร่วมกันเรียนรู้ แสวงหาปัญหา และคิดหาทางออก เพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาตามฉันทามติ ไม่ว่าจะเป็ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งเสริมการทำงานร่วมกันทั้งแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติงานร่วมกันให้ตระหนักถึงปัญหา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยนี้เกิดขึ้นจากการนำผลที่ได้จากวิจัยมาทำการอนุมาน ทำให้ได้ข้อเสนอแนะ 2 ลักษณะ คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และ 2) ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เหนือหนึ่งที่เราใช้ในการประเมินคุณค่าของงานวิจัยคือการประเมินว่า ข้อค้นพบจากงานวิจัยสามารถนำไปใช้ในการกำหนดเป็นนโยบาย (ซึ่งหมายถึงหลักและวิธีปฏิบัติหรือแนวทางในการ

ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา หรือสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม) ได้หรือไม่ ดังนั้นในเบื้องต้นผู้วิจัยจึงนำผลที่ได้จากงานวิจัยนี้มาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า รัฐบาล (ซึ่งหมายถึงระบบการบริหารราชการส่วนกลางที่เป็นศูนย์กลางการบริหารของประเทศภายใต้หลักการรวมศูนย์อำนาจ โดยที่อำนาจการบังคับบัญชาและการวินิจฉัยสั่งการสูงสุดอยู่ในส่วนกลาง คือกรุงเทพมหานครอันเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย) จะต้องเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งดูเสมือนเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ตรงไปตรงมาไม่มีความลึกซึ้งหรือซับซ้อนอย่างใด แต่ผู้วิจัยมองว่า ข้อเสนอแนะนี้จะเกิดประสิทธิผลในการนำไปปฏิบัติได้ต่อเมื่อรัฐบาลยึดมั่นและมุ่งส่งเสริมการบริหารราชการตามแนวทางของการกระจายอำนาจ ข้อเสนอแนะนี้อยู่ภายใต้ตรรกะวิทยาที่ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ จะไม่สามารถหรือไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างหรือแสวงหาความร่วมมือซึ่งกันและกันหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคอยฟังคำสั่งหรือปฏิบัติราชการตามแนวทางที่ระบบการบริหารราชการส่วนกลางและระบบบริหารราชการส่วนภูมิภาคกำหนดหรือมีหนังสือสั่งการมาให้ปฏิบัติตาม

ผลงานวิชาการในต่างประเทศ (Delabbio, 2013) ชี้ให้เห็นว่า นโยบายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ (intergovernmental collaboration) มิได้เกิดจากสัญญาภาค แต่จะต้องเกิดจากการเสวนา (dialogue) ซึ่งหมายถึงการสื่อสารกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยขั้นนี้ได้พบว่าองค์กรบริหารส่วนตำบลวังทองและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงถึงแม้จะไม่ได้มีการร่วมสานเสวนากัน แต่ทั้งสององค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการประชุมร่วมกันและทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นขั้นตอนต่อไปที่น่าจะเกิดขึ้นคือการลงนามในข้อตกลงร่วมกัน (Memorandum of Agreement) แต่ผลงานวิจัยในต่างประเทศชิ้นเดียวกันนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าการลงนามในข้อตกลงร่วมกันระหว่างองค์กรต่าง ๆ จะไม่เกิดผลในทางปฏิบัติหรือไม่มี ความยั่งยืนหากข้อตกลงนั้นไม่ได้มีพื้นฐานมาจากการทำงานร่วมกัน (Cooperation) การทำงานร่วมกันถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการที่องค์กรต่าง ๆ มารวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวกัน

(consolidation) ซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนที่องค์กรต่าง ๆ จะมารวมกันเป็นหุ้นส่วนกัน (partnership) ก่อนที่จะถึงเป้าหมายสุดท้ายของการที่จะทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐมีความสัมพันธ์ (intergovernmental relations) ที่ดีต่อกันและเป็นความสัมพันธ์ที่มุ่งรับใช้หรือบริการประชาชน มิใช่มุ่งปกครองประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะเรื่องความร่วมมือกัน ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากหลังไหลของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่และมุ่งที่จะค้นหาว่าองค์กรบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งได้มีความคิดที่จะร่วมมือกันแก้ไขกับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่หรือไม่และอย่างไร ในภาพรวมประเทศไทยในอนาคตอาจจะมีเหตุการณ์หรือภัยอันตรายต่าง ๆ เช่น ภัยธรรมชาติอันได้แก่ วาตภัย อัคคีภัย อุทกภัย ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายทางด้านทรัพย์สินหรือชีวิตของประชาชนอย่างมากด้วยสภาพพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากส่วนกลาง และความไม่พร้อมของระบบการบริหารราชการส่วนกลางที่จะสั่งการหรือเข้าช่วยเหลือประชาชน ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีการร่วมมือกันเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่พึงปรารถนา

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเสนอว่าควรจะมีการศึกษาวิจัยและประเมินศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะพัฒนาระบบความร่วมมือกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ไม่คาดคิดมาก่อน การวิจัยในหัวข้อนี้อาจจะดำเนินการทั้งในลักษณะของงานวิจัยพื้นฐาน (basic research) และในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (operations research) เพื่อสร้างและกำหนดรูปแบบของความร่วมมือที่หลากหลาย เป็นพลวัตและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

1. แก้วตา ผิวพรรณ. (2561). การจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและความร่วมมือในการรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน.
2. คำชะโนด. (2563). ประวัติคำชะโนดพอสังเขป <http://www.khamchanod.in.th/history.php>. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2563.
3. ธนิษฐา สุขะวัฒน์. (2550). ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบและความเป็นไปได้. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
4. นรนิติ เศรษฐบุตร และคณะ. (2545). การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.
5. ปธาน สุวรรณมงคล. (2547). แนวทางการจัดการความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: น้ากังการพิมพ์.
6. ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เรื่อง การทำความตกลงร่วมมือกันจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนพิเศษ 125 ง (28 พฤษภาคม 2558): 34.
7. พรชัย ทองเจือ. (2550). การพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับโรงเรียนในการเปลี่ยนผ่านด้านการเรียนการสอนในโรงเรียน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

8. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542, มาตรา 21, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก (17 พฤศจิกายน 2542): 56.
9. พระราชบัญญัติ. “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.” <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2540/A/055/1.PDF> (สืบค้นเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2561).
10. สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2549). **กฎหมายการปกครองท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
11. สำนักข่าวไทยรัฐ. “คำชะโนด เจอปัญหาหนักนักท่องเที่ยวทิ้งขยะภายนอก-ในบริเวณเจ้าหน้าที่เร่งแก้ไข.” รายงาน-ไทยรัฐออนไลน์, <https://www.thairath.co.th/news/local/861240>. (สืบค้นเมื่อ วันที่ 31 มกราคม 2561).
12. CA-ILG. (2012). Intergovernmental collaboration: Strategies for success. Institute for Local Government. https://www.ca-ilg.org/sites/main/files/file-attachments/intergovernmental_collaboration_strategies_for_success_tip_sheet_november_2012.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2560)
13. Cresswell, A. M., Pardo, T. A., Thompson, F., Canestraro, D. S., Cook, M., Black, L. J., Luna, L. F., Andersen, D. F., & Richardson, G. P. (2002). Modeling intergovernmental collaboration: a system dynamics approach. Proceedings of the 35th Annual Hawaii International Conference on System Sciences, Big Island, HI. DOI: 10.1109/HICSS.2002.994029.
14. Delabbio, D. J. (2013, August 24-28). Intergovernmental collaboration: Successes, failures, and lessons learned. 79th Annual International Conference on Assessment Administration. Grand Rapids, Michigan. https://www.iaao.org/media/Topics/data_share/FE_Dec_13_Delabbio.pdf
15. DuBrin, R.L. (1998). Leadership Research Findings, Practice, and Skills. Rome : Miffiln company. FAO. (2001)
16. Intergovernmental Collaboration Goals and Objectives. (n.d.). <https://www.dubuquesmartplan.org/pdf/IntergovCollaborationGoalsandObjectivesApproved6272012.pdf>
17. Lowatcharin, G. &Crumpton, C.D. (2019). Local government and intergovernmental relations in Thailand. In Routledge Handbook of Contemporary Thailand. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315151328>